

Список використаних джерел

1. Василюха Н. В. Розвиток ринку туристичних послуг у контексті розвитку транскордонного співробітництва / Н. В. Василюха // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2010. – Вип. 3. – С. 160–165.
2. Волков С. К., Попкова О. Г. Сучасна економіка: проблеми та рішення. Єдина політика Європейського союзу в галузі туризму. – 2010. – №9 (9). – С. 8–16.
3. Воскресенський В. Ю. Міжнародний туризм: Навчальний посібник. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2006. – 255 с.
4. Гайдукевич Л. Туристська політика в розширеному Європейському союзу / Л. Гайдукевич // Журнал міжнародного права і міжнародних відносин. – 2008. – №4. – С. 39–40.
5. Гонтаржевська Л. І. Ринок туристичних послуг в Україні / Л. І. Гонтаржевська. – Д.: Східний Видавничий дім, 2008. – 180 с.
6. Дмитрівський Ю. Д. Туристські райони світу: Навчальний посібник. – Смоленськ: СГУ, 2000. – 224 с.
7. Дубовик Б. Досвід міжнародної співпраці в рамках євро-регіонів. Перспективи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uspishnaukraina.com.ua/uk/analitics/4/31.html>. – Дата звернення: 05.08.2005.
8. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Навчальний посібник. – Чернівці: Книги – XXI, 2003. – 300 с.
9. Масляк П. О. Рекреаційна географія. Навчальний посібник. – К.: Знання, 2008. – 343 с.
10. «Лісабонську стратегію» має змінити нова програма розвитку «Європа 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/view/238694.html>. – Дата звернення: 18.01.2010.
11. Розвиток туристичного бізнесу регіону: Навчальний посібник / За ред. доктора економічних наук, професора Школи І. М. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 292 с.
12. Європейський Союз: політика, економіка, право: навч. посіб. / за ред. Н. В. Антонюк, М. М. Микієвича. – Львів, 2005. – 532 с.

References

1. Vasylykha N. V. Rozvytok rynku turystychnykh posluh u konteksti rozvytku transkordnonnoho spivrobitnytstva / N. V. Vasylykha // Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu. – 2010. – Vyp.3. – S.160–165.
2. Volkov S. K., Popkova O. H. Suchasna ekonomika: problemy ta rishennya. – 2010. – №9 (9). – S.8–16.
3. Voskresens'kyi V. Yu. Mizhnarodnyy turizm: Navchal'nyy posibnyk. – M.: YuNYTY – DANA, 2006. – 255 s.
4. Haydukevych L. Turyst-s'ka polityka v rozshyrenomu Yevropeys'komu soyuzu / L. Haydukevych // Zhurnal mizhnarodnoho prava i mizhnarodnykh vidnosyn. – 2008. – №4. – S.39–40.
5. Hontarzhivs'ka L. I. Rynok turystychnykh posluh v Ukraini / L. I. Hontarzhivs'ka. – D.: Skhidnyy Vydavnychyy dim, 2008. – 180 s.
6. Dmytriyevs'kyi Yu. D. Turyst-s'ki rayony svitu: Navchal'nyy posibnyk. – Smolens'k: SHU, 2000. – 224 s.
7. Dubovyk B. Dosvid mizhnarodnoyi spivpratsi v ramkakh yevrorehioniv. Perspektyvy Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.uspishnaukraina.com.ua>. – Data zvernennja: 05.08.2005.
8. Kyfyak V. F. Orhanizatsiya turystychnoyi diyal'nosti v Ukraini. Navchal'nyy posibnyk. – Chernivtsi: Knyhy – XXI, 2003. – 300 s.
9. Maslyak P. O. Rekreatsivna heohrafiya. Navchal'nyy posibnyk. – K.: Znannya, 2008. – 343 s.
10. Lisabons'ku stratehiyu мае zminyty nova prohrama rozvytku «Yevropa 2020» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://eu.prostir.ua/view/238694.html>. – Data zvernennja: 18.01.2010.
11. Rozvytok turystychnoho biznesu rehionu: Navchal'nyy posibnyk / Za red. doktora ekonomichnykh nauk, profesora Shkoly I. M. – Chernivtsi: Knyhy – XXI, 2007. – 292 s.
12. Yevropeys'kyi Soyuz: polityka, ekonomika, pravo: navch. posib. / za red. N. V. Antonyuk, M. M. Mykivvycha. – L'viv, 2005. – 532 s.

Korsak R. V., doctor of historical sciences, professor, Uzhgorod National University, faculty of «Tourism», department of tourism infrastructure and services (Ukraine, Uzhgorod), korsakr@inbox.ru

Berets A. V., master specialty «Turystoznavstvo», Uzhhorod National University (Ukraine, Uzhgorod), nberets93@mail.ru

Development of tourism in The European Union and its experience for Ukraine in the early XXI st century

The article deals with EU policy in the tourism. Analyzed legislation governing tourist activities of the participating countries, the practice of creating national

tourism administrations that promote the development of the tourism industry. Separately, estimated to collaborate, using the experience of the European Union by Ukraine.

Keywords: tourism The European Union tourist industry, policy, national tourist administrations, collaboration.

Korsak R. V., doctor of historical sciences, professor of the department of tourism infrastructure and services, faculty of «Tourism», Uzhgorod National University (Ukraine, Uzhgorod), korsakr@inbox.ru

Berets A. V., master specialty «Turystoznavstvo», Uzhgorod National University (Ukraine, Uzhgorod), nberets93@mail.ru

Развитие туризма в странах Европейского союза и опыт организации для Украины в начале XXI века

Рассмотрено политику Европейского союза в туристической индустрии. Анализируются законодательные акты, регламентирующие туристскую деятельность стран-участниц и практика создания национальных туристских администраций, которые способствуют развитию туристической отрасли стран. Отдельно оценены возможности сотрудничества, использования опыта Европейского союза для Украины.

Ключевые слова: туризм, Европейский союз, политика в области туризма, национальные туристские администрации, сотрудничество.

УДК 635.655(091)(477)«20»

Муханов В. М., кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України та філософії, Вінницький національний аграрний університет (Україна, Вінниця), muhan2004@mail.ru

ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОЩУВАННЯ ТА ПЕРЕРОБКИ СОЇ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Мета статті полягає у проведенні історико-економічного аналізу розвитку галузі промислового вирощування та переробки сої в Україні на початку третього тисячоліття, а також дослідженню короткострокових перспектив цієї галузі сільського господарства.

В процесі дослідження було використано загальнонаукові методи: порівняльно-історичного і системного аналізу та спеціальний метод історичного дослідження – аналіз нормативно-правових документів.

В статті проаналізовано основні напрями становлення вітчизняної галузі промислового вирощування та переробки сої в Україні на сучасному етапі, розглянуто основні проблеми та перспективи подальшого розвитку промислових зон вирощування культури, прослідковано генезу галузевих та національних програм, безпосередньо пов'язаних з розвитком вітчизняного сільництва у ХХІ ст.

Ключові слова: соя, промислове виробництво сої, вирощування сої, галузева програма, національна програма.

Протягом останніх десятиліть соя зарекомендувала себе в якості однієї з провідних культур світового землеробства, яка до того ж поєднує в собі унікальні кормові та харчові властивості. Стабільне зростання ролі посівів сої в структурі світового землеробства, позитивна динаміка попиту на соєві боби та продукти їх переробки на світовому ринку дозволяють оптимістично оцінювати перспективи подальшого розвитку галузі промислового виробництва цієї культури в контексті поступу світової економіки.

Проблема історичного-економічного аналізу розвитку галузі промислового вирощування та переробки сої в Україні на початку ХХІ ст. у вітчизняній науковій літературі та періодиці комплексно не досліджена. Окремі аспекти, що стосуються розвитку промислового вирощування сої, перспективних напрямів використання соєвого білка, подаються в працях А. О. Бабича [1; 5], В. Н. Тимченко [2], О. М. Білоусова [3], В. Ф. Петриченко

[6; 9], О. А. Бойко [4] та інших. Проте, спеціальних окремих досліджень, що дозволили б прослідкувати розвиток та особливості становлення галузі вітчизняного соєсіяння не проводилося. Завданням цієї статті є комплексний історико-економічний аналіз розвитку промислового вирощування та переробки сої в Україні на початку XXI ст.

Зважаючи на провідне місце сої в світовому фонді харчового білку, за своїм значенням ця рослина є культурою XXI ст. За 1961–2010 рр. площа посіву сої в світі збільшилася з 23,8 млн. га до 102 млн. га, її вирощували більше 90 країн в основних землеробських регіонах планети Земля. Її урожайність за цей час зросла – з 11,28 до 25,5 ц/га, виробництво – з 26,9 млн. т до 260,8 млн. т [1, с. 11]. Найбільш високими темпами зростає виробництво цієї культури в країнах з давніми традиціями соєсіяння – США, Бразилії, Аргентині, Канаді, Китаї та Індії. Поступово розширюються посіви сої й в країнах Центральної та Східної Європи, зокрема у Болгарії, Румунії Угорщині, Росії.

Зважаючи на активну державну підтримку української галузі промислового виробництва сої, що відбувається в контексті реалізації низки національних програм з розвитку вітчизняного рослинництва та тваринництва, в 2009 р. Україна вийшла на перше місце серед країн Європи за показником валового збору культури, а в 2010 р. посіла 8 місце серед 75 соєсіючих країн світу [2, с. 27].

Однак, аналізуючи основні віхи в процесі становлення та розвитку вітчизняної галузі соєвиробництва, слід відзначити стрибкоподібне коливання інтересу до культури з боку державних інституцій та внутрішнього споживчого ринку. Позитивна динаміка у розвитку української галузі промислового вирощування сої як складового компоненту АПК намітилася лише в останні десять років. Така тенденція зумовлена швидкими темпами розвитку вітчизняного тваринництва, зокрема, птахівництва, яке є основним споживачем сої на внутрішньому ринку, а також широкими експортними перспективами, викликаними, в основному, бурхливим розвитком європейської харчової галузі, можливостями застосування культури у інноваційних технологіях виготовлення екологічно чистого палива [3, с. 7].

Актуальність збільшення виробництва рослинного білка в Україні в останні десятиріччя поставлена надзвичайно гостро в зв'язку з загальним подорожанням продуктів галузі тваринництва на внутрішньому українському ринку та, відповідно, зменшенням білкових продуктів в щоденному раціоні пересічного українця. В умовах перманентної економічної кризи та уповільненого зростання добробуту населення, подолати проблему білкового дефіциту можна лише за рахунок активного використання альтернативних джерел білкової сировини, зокрема рослинного білку сої.

Окрім того, варто відзначити, що площі посіву основної для України олійної культури – соняшнику, останніми роками почали зменшуватися, що обумовлено щорічним зниженням рівня рентабельності виробництва цієї культури через багаторічне недотримання сівозміни і, як наслідок, зниження врожайності через виснаження ґрунту [4].

Природно-кліматичні умови та агропромисловий потенціал України дозволяє з оптимізмом оцінювати перспективи галузі промислового вирощування сої. Для

виробництва цієї стратегічної культури на українських територіях існують всі необхідні природні ресурси: сприятливий помірний клімат, високопродуктивні ґрунти, достатній рівень вологозабезпеченості, вегетаційний період для дозрівання повної стиглості, широкий асортимент вітчизняних сортів різних напрямів використання, пристосованих для отримання високих урожаїв практично у всіх природних зонах країни, сортова технологія вирощування культури, сучасні методи первинної та вторинної переробки, визначені напрями використання [5, с. 187].

Так, згідно з положеннями Галузевої Програми «Олійні культури», розробленої Міністерством аграрної політики і продовольства України та Національною академією аграрних наук України на 2015 р., для забезпечення потреб внутрішнього ринку та експорту країна повинна виробляти до 15 млн. т насіння олійних культур, в тому числі сої – 3,0–3,5 млн. т. Загальні площі сої в структурі посівних площ олійних культур України зросли з 1990 по 2011 рр. до 15%, проте, для ефективного використання цієї культури та забезпечення запланованих показників продуктивності тваринницької галузі її частка в структурі олійних культур повинна збільшитися утричі – до 30–35% до 2015 р., що стимулюватиме збільшення валового виробництва насіння сої до 2,5 млн. т у 2015 році та досягнення середньої врожайності в 22 ц/га [6, с. 3–4].

Збільшення виробництва високоякісних кормів для вітчизняного тваринництва в найближчій перспективі дозволить значно збільшити рентабельність продукції цієї галузі. За підрахунками аналітики, Україна щороку потребує 2,5–3,0 млн. т високобілкових культур, що сприяє зниженню витрат кормових одиниць з 10–15 до 6,5 та забезпечить загальну економію в розмірі 1,5–2,0 млрд. грн. [3, с. 49].

Розширення промислового виробництва сої в Україні гарантує збільшення валютних надходжень за рахунок продажу сої та продуктів її переробки в країні Західної Європи, Близького і Далекого Сходу. Зокрема, експорт сої і соєпродуктів на Європейський ринок на сьогоднішній день сягає 30 млн. т на суму понад 7 млрд. доларів США.

Ще одним вагомим аргументом за розширення посівних площ сої є властивість цієї культури збагачувати ґрунти легкодоступним азотом, що позитивно позначається на врожайності культур-наступників, зокрема зернових. Так, за рахунок збільшення урожайності зернових культур після попередника-сої можливо щорічно отримувати додатково 1,4–3,0 млн. т зерна, що еквівалентно 1,12–2,4 млн. грн. [3].

Проте, незважаючи на значні успіхи у розвитку галузі промислового вирощування сої в Україні, існує низка проблем, які об'єктивно уповільнюють її становлення та перешкоджають подальшому розширенню посівів. Передусім, слід відзначити, що валовий збір цієї культури збільшується винятково екстенсивним шляхом, тобто за рахунок розширення площ посівів, а не врожайності. Середня врожайність сої на українських землях становить близько 15 ц/га [7], коли в передових соєсіючих країнах світу – 24,9 ц/га [8]. Таким чином, з метою подальшого розвитку конкурентоспроможної галузі, важливим напрямком у науково-теоретичній та практичній роботі з культурою є вдосконалення технології її вирощування на основі досягнень біотехнології та систем точного

землеробства. Характерно, що на полях України, не дивлячись на відсутність законодавчих актів, обсяги використання таких технологій зростають. Використання біотехнологій у промисловому вирощуванні сої є дискусійним питанням, однак, світові лідери з виробництва цієї культури успішно використовують їх протягом останніх двох десятиріч. Сорти сої, виведені за допомогою новітніх біотехнологічних розробок, дозволяють значно збільшити врожайність насіння, а технології їх вирощування завдяки застосуванню гербіцидів на основі гліфосату мають значну перевагу в системі догляду за посівами [9, с. 7]. Провідниками інноваційних технологій, в першу чергу, є великі агрохолдинги, які мають достатньо коштів на їх придбання. Це дає можливість їм не лише отримувати високі врожаї, а й значно скорочувати використання працівників, що, в свою чергу, позначається на рентабельності виробництва. Лідерські позиції у створенні високопродуктивних ГМ-сортів у галузі соєсіяння належать зарубіжним дослідникам. Вітчизняні селекціонери, на превеликий жаль, поки що не в змозі отримати сорти, які б за основними характеристиками успішно конкурували з досягненнями закордонних шкіл біологічних технологій. Проте, для стабілізації та захисту власного ринку, вкрай необхідно шукати шляхи до налагодження компромісу та тісної співпраці з науковими центрами та транснаціональними компаніями.

Іншим напрямом розвитку вітчизняного соєсіяння може стати вирощування культури за методикою так званого «органічного землеробства», що передбачає виробництво екологічно чистої сільгосппродукції без застосування агрохімічних засобів, генетично модифікованих організмів, та з мінімальною обробкою ґрунту без перевертання пласта. Ця технологія дозволяє значно збільшити рентабельність продукції за рахунок зменшення витрат на паливо та гербіциди. Окрім того, екологічно чиста продукція, що є результатом використання системи органічного землеробства, на європейських продовольчих ринках реалізується за цінами, що в декілька разів перевищують середньоринкові [10].

В зв'язку з розширенням виробництва сої практично в усіх регіонах України особливої гостроти набуває питання селекції нових високопродуктивних сортів різних груп стиглості, які б задовольняли вимогам основних природно-кліматичних зон. Умови помірного клімату потребують сортів нового типу, які б успішно дозрівали при короткому періоду вегетації, порівняно невеликій кількості тепла і світла, витримували б весняне похолодання та ранні заморозки. Зважаючи на необхідність розв'язання вищеперерахованих завдань, Національною академією аграрних наук України було розроблено програму наукових досліджень по сої, що передбачає роботу у таких напрямках [5, с. 190–191]: визначення відповідності природних ресурсів біологічним вимогам культури сої; встановлення можливих обсягів її вирощування в регіонах помірного клімату, забезпечення поповнення вихідного матеріалу; виділення нових генетичних джерел сої з підвищеним вмістом білка і жиру та високими харчовими якостями; виділення нових генетичних джерел сої з високою продуктивністю, скоростиглістю, стійкістю до несприятливих факторів середовища, удосконалення селекційних, генетичних і біотехнологічних методів виведення сортів, освоєння і

використання їх при створенні сортів нового покоління; створення високопродуктивних сортів сої нового покоління різних груп стиглості, що перевищують стандарти по урожайності і якості: для зони Полісся – з вегетаційним періодом 90–110 днів, Лісостепу – 100–130, Степу – 120–140 днів; створення адаптованих до умов Полісся сортів сої з урожайністю 25–28 ц/га, Лісостепу – 28–30 ц/га, Степу – 25–28 ц/га, для умов зрошення – 35–40 ц/га; створення холодостійких сортів сої для умов помірного клімату, які б дозволили в північних областях вирощувати культуру, здатну проростати при температурі 8–10°C, витримувати повернення холодів у весняний період після сівби; виявлення високоефективних штамів ризобій сої з високим азотофіксуючим потенціалом у посівах, розробка прийомів оптимізації умов симбіотичної діяльності, поліпшення азотного живлення рослин і азотного балансу ґрунту; розробка теоретичних основ і створення екологічно безпечних сортових технологій вирощування для сортів сої різних груп стиглості з метою прояву їх продуктивного потенціалу в регіонах виробництва; на основі методів гібридизації та біотехнологій створити сорти нового покоління, стійкі проти посухи, хвороб, шкідників, які б не пошкоджувалися гербіцидами та мали високу азотофіксуючу здатність; вивчити економіку вирощування, розробити організаційно-економічні засоби зменшення витрат задля підвищення економічної ефективності розвитку її виробництва, зберігання, переробки та розширення ринку сої та соєвих продуктів; розробка рецептів комбікормів для збалансованої годівлі птиці, свиней і худоби з використанням соєвого шроту та інших кормових продуктів на соєвій основі.

На початку XXI ст. з метою подолання проблеми білкового дефіциту та забезпечення вітчизняних галузей тваринництва та птахівництва високоякісною кормовою сировиною Міністерством аграрної політики та продовольства України спільно з Національною академією аграрних наук України було розроблено та затверджено відповідними наказами галузеві програми «Сою України 2004» «Сою України 2005–2010», «Сою України 2008–2015», в процесі реалізації яких було передбачено поступове збільшення площ посіву сої з 272 тис. га в 2004 р. до 1,3–2,5 млн. га в 2015 р. В 2000–2011 рр. виробництво сої в Україні виросло майже в 36 разів та склало 2283,2 тис. т. Україна вперше в 2009 р. пододала мільйонний рубіж за валовим збором сої і вийшла на перше місце серед країн Європи та СНД, а в 2010 році посіла 8 місце серед 75 соєсіючих країн світу.

Зважаючи на широкі перспективи подальшого розвитку вітчизняної галузі промислового виробництва сої та продуктів її переробки, особливої важливості набувають науково-теоретичні та практичні дослідження у напрямках селекції нових високопродуктивних сортів різних груп стиглості на основі гібридизації та біотехнологій, розробці нових методик та вдосконалення агроприйомів вирощування культури в усіх природно-кліматичних зонах країни, економічного обґрунтування ефективності та рентабельності виробництва сої.

Успішна реалізація наукових досліджень за вищеперерахованими напрямками дозволить вивести вітчизняну галузь промислового вирощування сої на принципово новий рівень, що в перспективі введе Україну у число світових лідерів-виробників високоякісної білкової сировини.

Список використаних джерел

1. Бабич А. О. Стратегічна роль сої в розв'язанні глобальної продовольчої проблеми / А. О. Бабич, А. А. Бабич-Побережна // Корми і кормовиробництво. – 2011. – Вип.69. – С.11–20.
2. Тимченко В. Н. Розвиток виробництва сої в Україні та ефективне свинарство [Електронний документ] / В. Н. Тимченко. – Режим доступу: <http://svynarstvo.in.ua/teoriya/tehnologii/687-perspektyvy-rozvytku-soyi-v-ukraini>.
3. Білоусов О. М. Організаційно-економічні засади формування та розвитку соєвого підкомплексу / Білоусов О. М. – Херсон: Наддніпряночка, 2011. – 267 с.
4. Бойко О. А. Тенденції і перспективи ринку сої [Електронний ресурс] / О. А. Бойко. – Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1564>.
5. Бабич А. О. Селекція і розміщення виробництва сої в Україні / А. О. Бабич, А. А. Бабич-Побережна. – К.: Данилюк В. Г., 2008. – 216 с.
6. Петриченко В. Ф. Наукові основи сталого соєвництва в Україні / В. Ф. Петриченко // Корми і кормовиробництво. – 2011. – Вип.69. – С.3–10.
7. Галиш Ф. С. Агротехніка – проти бур'янів: [соє] / Ф. С. Галиш // Карантин і захист рослин. – 2007. – №10. – С.13–14.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/component/content/article/24-agromarketing/226-2011-01-21-10-28-17.html>.
9. Петриченко В. Ф. Наукові основи виробництва та використання сої у тваринництві / В. Ф. Петриченко // Корми і кормовиробництво. – 2012. – Вип.71. – С.3–11.
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/jee/ua/2010_2/jee-2-ua/02K_ua.pdf.

References

1. Babych A. O. Stratehichna rol' soyi v rozv'yazanni hlobal'noyi prodovol'choyi problemy / A. O. Babych, A. A. Babych-Poberezhna // Kormy i kormovyrobnystvo. – 2011. – Vyp.69. – S.11–20.
2. Tymchenko V. N. Rozvytok vyrobnytstva soyi v Ukraini ta efektyvne svynarstvo [Elektronnyy dokument] / V. N. Tymchenko. – Rezhym dostupu: <http://svynarstvo.in.ua/teoriya/tehnologii/687-perspektyvy-rozvytku-soyi-v-ukraini>.
3. Bilousov O. M. Orhanizatsiyno-ekonomichni zasady formuvannya ta rozvytku soyevoho pidkompleksu / Bilousov O. M. – Kherson: Naddnipryanochka, 2011. – 267 s.
4. Boyko O. A. Tendentsiyi i perspektyvy rynku soyi [Elektronnyy resurs] / O. A. Boyko. – Rezhym dostupu: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1564>.
5. Babych A. O. Seleksiya i rozmishchennya vyrobnytstva soyi v Ukraini / A. O. Babych, A. A. Babych-Poberezhna. – K.: Danylyuk V. H., 2008. – 216 s.
6. Petrychenko V. F. Naukovi osnovy staloho soyesiyannya v Ukraini / V. F. Petrychenko // Kormy i kormovyrobnystvo. – 2011. – Vyp.69. – S.3–10.
7. Halysh F. S. Ahrotehnikna – proty bur'yanyv: [coya] / F. S. Halysh // Karantyn i zakhyst roslin. – 2007. – №10. – S.13–14.
8. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.agro-business.com.ua/component/content/article/24-agromarketing/226-2011-01-21-10-28-17.html>.
9. Petrychenko V. F. Naukovi osnovy vyrobnytstva ta vykorystannya soyi u tvarynnytsvi / V. F. Petrychenko // Kormy i kormovyrobnystvo. – 2012. – Vyp.71. – S.3–11.
10. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/jee/ua/2010_2/jee-2-ua/02K_ua.pdf.

Mukhanov V. M., Ph.D., senior lecturer in history and philosophy of Ukraine Vinnytsia National Agrarian University (Ukraine, Vinnytsia), muhan2004@mail.ru

Historical and economic analysis of the development of the industry growing and processing of soy in the Ukraine at the beginning of the XXI century

The purpose of the article is to conduct historical and economic analysis of the industrial sector growing and processing soybeans in Ukraine at the beginning of the third millennium, as well as short term research of agriculture.

The study used general scientific methods, historical and comparative system analysis and special methods of historical research – analysis of legal documents.

In the article the basic directions of formation of the national industrial sector growing and processing soybeans in Ukraine at the present stage, the basic problems and prospects of further development of industrial zones of cultivation, followed

genesis sectoral and national programs directly related to the development of domestic soybean in the XXI century.

Keywords: soybean, industrial production of soybean, soybean, sectoral program, a national program.

Муханов В. Н., кандидат исторических наук, старший преподаватель кафедры истории Украины и философии, Винницкий национальный аграрный университет (Украина, Винница), muhan2004@mail.ru

Историко-экономический анализ развития отрасли промышленного выращивания и переработки сои в Украине в начале XXI века

Цель статьи заключается в проведении историко-экономического анализа развития отрасли промышленного выращивания и переработки сои в Украине в начале третьего тысячелетия, а также исследовании краткосрочных перспектив этой отрасли сельского хозяйства.

В процессе исследования были использованы общенаучные методы: сравнительно-исторического и системного анализа и специальный метод исторического исследования – анализ нормативно-правовых документов.

В статье проанализированы основные направления становления отечественной отрасли промышленного выращивания и переработки сои в Украине на современном этапе, рассмотрены основные проблемы и перспективы дальнейшего развития промышленных зон выращивания культуры, прослежен генезис отраслевых и национальных программ, непосредственно связанных с развитием отечественного соевництва в XXI веке.

Ключевые слова: соя, промышленное производство сои, выращивание сои, отраслевая программа, национальная программа.

* * *

УДК 636.082:009:001

Апостол М. В.,
кандидат історичних наук, докторант, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека (Україна, Київ), apostolmv@online.ua

НАУКОВА ШКОЛА «СЕЛЕКЦІЯ М'ЯСНОЇ ХУДОБИ»

Вісвітлено основні напрями діяльності наукової школи, заснованої доктором сільськогосподарських наук, професором, академіком НААН М. В. Зубцем. Узагальнено внесок у розроблення концепції породотворення у скотарстві, реалізацію методик виведення спеціалізованих порід великої рогатої худоби молочного та м'ясного напрямів продуктивності, організацію комплексу досліджень з генетики, селекції і біотехнології у тваринництві, обґрунтування сучасної методології оцінки генотипу та прогнозування продуктивності сільськогосподарських тварин, опрацювання ефективних методів і форм збереження генофонду вітчизняних порід тощо. Дослідження ґрунтуються на використанні комплексу загальнонаукових, структурно-функціональних та історичних методів.

Ключові слова: скотарство, селекція, племінна справа, порода сільськогосподарських тварин, теорія породотворення, наукова школа.

Прогресивний розвиток науки неможливий без накопичення та синтезу системи знань, забезпечення сприятливих умов для подальшої наукової творчості вчених, здатних розгорнути ефективну пошукову діяльність. Продукування наукової інформації, першочергово, здійснюється завдяки діяльності дослідницьких груп, які заведено називати науковими школами. У їхньому розвитку прослідковується генезис основних наукових теорій та концепцій, традиції наукової творчості, спадкоємність поколінь. Наукова школа є неформально творчою співдружністю дослідників різних поколінь високої наукової кваліфікації на чолі з науковим лідером у межах певного наукового напрямку, об'єднаних спільними підходами до розв'язання проблеми, стилем роботи та мислення, оригінальністю ідей і методів реалізації своєї наукової програми, що одержала значні результати та завоювала авторитет та суспільне визнання в окремій галузі знання.

Окремі питання становлення і діяльності наукових шкіл у галузі тваринництва знайшли відображення в